

SZAKVÉLEMÉNY

Ilona Keserü Ilona (Pécs, 1933) *Áramlás, 1975/1989.* (akril, vászon, 180x120 cm) című alkotásának értékbecsléséhez, a MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára.

Ez a dokumentum 8 számozott oldalból áll.

I. Ilona Keserü Ilona helye és jelentősége a kortárs képzőművészeti szcénában, valamint a felajánlott alkotás jellege és állapota

A MNB-Ingatlan Kft. számára, az ACB Galéria (1068 Budapest, Király utca 76.) által felajánlott *Áramlás, 1975/1989* című festmény Ilona Keserü Ilona alkotása (lásd **2. melléklet**). A művésznő a mára klaszifikálódott IPARTERV generáció egyik legismertebb alakja, a hazai kortárs közeg reprezentáns figurája, aki nemcsak a magyar kulturális térben – a nyilvánosság különböző szinterein, valamint az itthoni múzeumi gyűjteményekben – foglal el kiemelkedő helyet, hanem a nemzetközi szcénában is számtalan esetben – egyéni- valamint tematikus-kiállításokon, illetve komoly szakmai reputációval rendelkező képzőművészeti vásárokon – évtizedek óta képviseli hazánkat.

Keserü életműve ugyanakkor nemcsak idehaza jelent unikális értéket. A pécsi születésű művésznőt az utóbbi években Nyugat-Európában és a tengerentúlon is felfedezte a művészeti világ. Az alkotó népszerűségét annak is köszönheti, hogy az IPARTERV kiállítások egyetlen hölgy tagja, aki sajátos, női nézőpontot képvisel. Oeuvre-je azon kevés kortárs magyar életmű egyike, amely pontos alapossággal feldolgozásra került az elmúlt évtizedben. Munkásságának átláthatósága, precíz dokumentálása sokban hozzájárult ahhoz, hogy talán a legkeresettebb kortárs művészünké váljon. Ez különösen igaz a nemzetközi szcénára, ahol rövid idő alatt jelentősen megnőtt az alkotó ismertsége. Az elmúlt években rendezett külföldi egyéni kiállításai rendre nagy sikereket értek el, s olyan nemzetközi hírességeket felsorakoztató tematikus kiállításokra is bejutottak alkotásai, mint például a new york-i Metropolitan Múzeumban rendezett *Epikus absztrakció* című bemutató, ahol együtt szerepelhetett Helen Frankenthalerrel, Ellsworth Kellyvel, Carmen Herrerával, Joan Snyderrel, Cy Twomblyval vagy éppen Jackson Pollockkal. A nemzetközi művészeti vérkeringésbe sikerrel beillesztett életmű a nyugati közintézmények érdeklődését is felkeltette, melynek következtében több fontos alkotása került világviszonylatban is jelentős gyűjteménybe. (**1. melléklet**)

A „lágylágy hullámvonal”, a „gubanc” a „gomolygás” nemcsak fő motívumokként, hanem mint program és tematikát adó festészeti feladat is végig kíséri **Ilona Keserü Ilona (Pécs, 1933)** munkásságát. E három fogalom egyfelől érzéki jelleggel bír, ugyanakkor magában hordozza a másként tapasztalás, a rendszer nélküli szellemi kalandozás vágyát is. Keserü mindig is szeretett kísérletezni a formákkal, az anyagokkal, továbbá a véletlen szerepével és a különféle automatizmusokkal. Nem pusztán a struktúrák érdekelték, hanem a „textúrák” és a „redőzés” is fontos minőségei alkotásainak. Keserü talán legtermékenyebb időszakát az 1968–1970 körüli évek jelentették. Az életmű kulcsfontosságú darabjai (gesztusképek, sírkövek, vászondomborítások, varrottasok) ekkor készültek, melyek sűrítve tartalmazták a jövőbeli munkák fő gondolatiságát, formavilágát is. *„Eléggé sokára értettem meg, hogy alapmotívumom, a GUBANC egyben művészi munkálkodásom térbeli ábrája, képlete is. Minden visszatér és ismétlődik, de nem a spirál szabatos és megnyugtató rendjében, hanem a váratlan eltűnések, felbukkanások, ívek, hurkok, kibonthatatlan csomók és ömlő áradások egyre, szertelenül változó halmazában”* – vall erről az időszakáról Keserü.¹

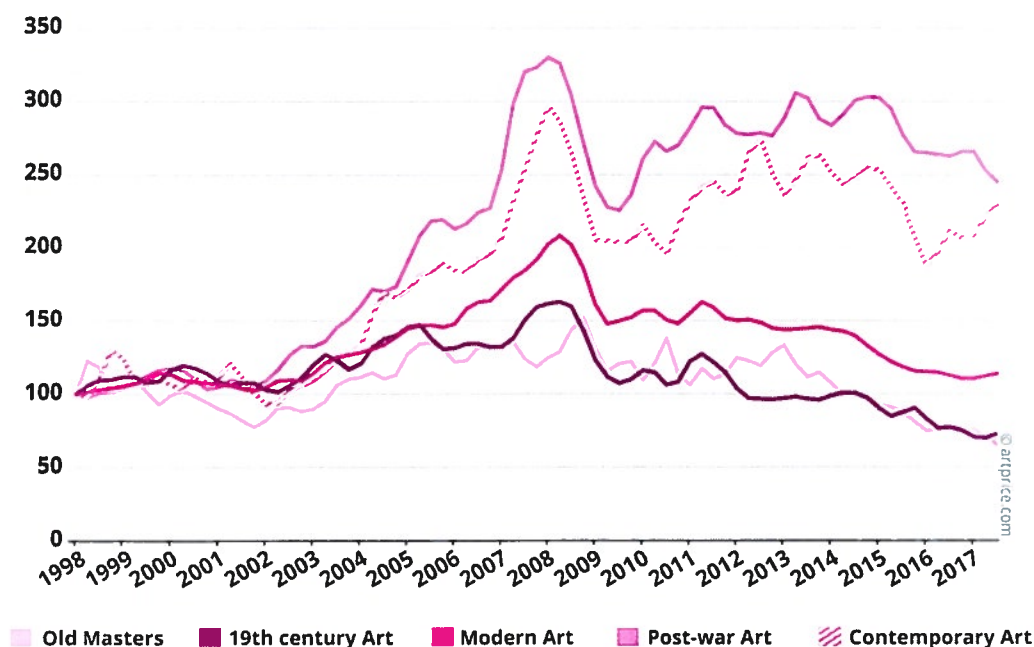
A „gubanchoz” hasonló programszerű motívumok kidolgozása, illetve azok egymással párhuzamba állítása az 1970-es és 1980-as években történt meg Keserü művészetében. A fenti idézet értelmében és szellemében korábbi alkotásait nem egyszer átdolgozta, kiegészítette. Ebben a nyugodtabb,

¹ Aknai Katalin: „Állandóan visszajárok a múltamba” Keserü Ilona életművének vizsgálata a hatvanas évek perspektívájából. Doktori disszertáció, Budapest, 2014. 72.

elmélyültebb alkotói fázisban készült művek közé tartozik az *Áramlás* (1975/1989) című alkotás is. A műre egyaránt jellemző a neoavantgárd pop-art-os – részben átfestett – motívumvilága, valamint az új szenzibilitás festőisége. A jellemző formakészlet élénk kolorittal párosul, melynek gyökerei ugyancsak az 1960-as évekig nyúlnak vissza. Keserü sajátos színkutatása a korábbi – piros – narancs – rózsaszín orientáltságú színhasználatot kívánta tágítani, első sorban a spektrumszínek tartományai felé. **Ilona Keserü Ilona 2. mellékletben található Áramlás (1975/1989) című alkotása tehát minden kétséget kizárólag Ilona Keserü Ilona (Pécs, 1933) eredeti, sajátkezű alkotása, melynek állapota korának megfelelő, restaurátori beavatkozást nem igényel.**

II. A piaci környezet

2002-ig az 1945 utáni európai és tengeren túli művészet műkereskedelmi helyzete közel azonos volt a régi mesterek, a 19. századi és a klasszikus modern művészet megítélésével. Ekkor indult be az a folyamat, mely a II. világháború és a kortárs művészet felértékelődését hozta. Az elmúlt évek elemzéseit látva ma már biztosan kijelenthető, hogy ez a tendencia nem tekinthető piaci manipulációnak, sem egyszerű „divathullámnak”. **A befektetési célú vásárlások terén az elmúlt 15 év nyilvános eredményei az úgynevezett post-war és kortárs művészet hegemoniáját mutatják. Az Artprice.com által készített, a 2017-es első félév trendmozgásait bemutató elemzése szerint ez a szegmens nagyjából háromszoros értéknövekedést mutat a 19. és 20. századi klasszikus modern alkotásokkal szemben.**

Forrás: Artprice.com

Bár a tavalyi évben némi visszaesést mutatott a globális műtárgypiac forgalma, a II. világháború utáni időszak továbbra is tartja korábbi népszerűségét. Amennyiben a piaci részesedés szempontjából

nézzük a folyamatot, az összforgalom 52%-át tette ki a II. világháború utáni művészet, melyet 23%-kal követ a modern (főként 19. századi végi és a 20. század első felének alkotásai), míg a régi mesterek forgalma összesen 13%-ot tett ki a 2016-os évben.² Ráadásul, míg az antik és a modern művészeti piacon árcsökkenés volt tapasztalható, addig a kortárs művészeti szegmensben mintegy 4%-kal emelkedtek az árak.³

A 1945 utáni művészet népszerűsége több okra vezethető vissza. A műkincspiac befektetési célú vásárlásai szempontjából ez az időszak befolyásolható a legnagyobb mértékben, hisz itt még korántsem beszélhetünk kanonizált életművekről, iskolákról, tendenciákról és korszakokról, mint mondjuk a klasszikus modern, vagy éppen a 19. századi művészet esetében. E tekintetben a II. világháború utáni és kortárs művészet megítélése még formálható, alakítható, mely a piaci eredményekre is képes nagyobb „hatást” gyakorolni. Ez a napjaink művészetét jellemző sajátosság ugyanakkor kockázatokat is rejt magában, hisz egy életmű árfekvésének szinten tartása, növelése sokban függ az adott alkotó szereplésének gyakoriságán, nívós szakmai rendezvényeken – egyéni és csoportos kiállításokon, vásárokon – történő részvételein.

A 1945 utáni művészet népszerűségének azonban van egy másik oka is. Az elmúlt néhány évtizedben a vizuális kultúrát alapvetően befolyásoló folyamatok játszódtak le a nyugati társadalomban. A változások szociális és társadalmi vetületei a művészeti érték nivellálódására is erőteljes hatást gyakoroltak. Ennek következtében a 19. valamint a 20. század első felének kulturális és társadalmi erőterébe született alkotások, életművek mai megítélése is rengeteget változott. Ez nemcsak a nyugati-európai, vagy tengeren túli országokban, hanem – igaz 10-15 éves késéssel – de már hazánkban is jól megfigyelhető. Ezt a folyamatot a hazai aukciós eredmények is igazolják. Az olyan iskolák és irányzatok, mint a naturalizmus, a szecesszió, vagy éppen Grasham-kör, Czóbel Béla, Rippl-Rónai József finomabb hangoltságú, kontemplatív szemléletű művészete a gyűjtők fiatal generációja számára avítottá váltak. Helyettük az avantgárd erőteljesebb hangoltságú, a hagyományos művészeti műfajokat átértelmező életművek, alkotások ázsioja és értéke nőtt szembetűnő módon.

II-1. Az IPARTERV generáció piaci pozíciója

a. Az elsődleges piac szegmense

Ilona Keserü Ilonát a Kisterem Galéria képviseli a hazai és a nemzetközi képzőművészeti szcénában. A stabil háttérrel rendelkező intézmény kiegyensúlyozott szakmai tevékenységének köszönhetően közel egy évtizede folyamatosan jelen van a nyugat-európai, illetve tengeren túli kortárs művészeti vásárokon. A galéria nemzetközi sikerének egyik fő oka, hogy a korábban nyugat-európai és észak-amerikai művészetre fókuszáló nyugati közintézmények számára mára minden korábbinál fontosabbá vált a nézőpontok kiterjesztése azokra a régiókra, amelyek eddig kiestek látóterükből. Kiemelkedő

² Dr. Clare McAndrew: *The Art Market 2017*. Basel, UBS–Art Basel, 2017. Magyarul ismerteti: <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/a-vilag-mutargypiac-a-2016-ban.247539.html>

³ *TEFAF 2017 Global Art Market Report*. Szerk.: Prof. Dr. Rachel A. J. Pownall, Maastricht, TEFAF, 2017. <http://1uyxqn3lzdsa2ytyzj1asxmmmpt.wengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/03/TEFAF-Art-Market-Report-20173.pdf> Magyarul ismerteti: <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/mutargypiaci-trendek-erosodoben-a-muveszeti-vasarok-es-a-kortars-szegmens.246016.html>

jelentőséggel bírnak ezek között a területek között az egykor a keleti-blokkhoz tartozó országok. A folyamat eredményeképp olyan jelentős múzeumok gyarapították gyűjteményüket magyar művészek alkotásaival, mint a Tate, a MoMA, a Metropolitan Museum és a Centre Pompidou, olyan nemzetközi terjesztésű kiadók gondozásában jelentek meg kötetek a magyarországi művészet bizonyos szakaszairól, mint a Thames and Hudson és a Koenig Books. A magyar galériák – köztük a Kisterem – így minden korábbinál gyakrabban és sikeresebben szerepelnek az olyan jelentős nemzetközi művészeti vásárokon, mint a londoni és a New York-i Frieze, a párizsi FIAC és Paris Photo, illetve az Art Cologne.

A fenti sikerek, valamint a jelentős nemzetközi érdeklődés komoly hatást gyakorolt az IPARTERV-generáció tagjainak kereskedelmi besorolására is. A nyugat-európai, valamint a tengeren túli közintézmények, magángyűjtők érdeklődésének középpontjában elsősorban a neoavantgárd, s ezen belül is az IPARTERV generáció tagjainak művészete áll. Ez a jellegzetes, a szocializmus időszakában a nemzetközi törekvéseket a hazai szempontok alapján átértékelő, átformáló művészcsoport alkotásaikkal tökéletesen kielégítik a nyugati közintézmények, kereskedők, magángyűjtők azon igényét, mellyel saját kollekcióik nézőpontjainak kiterjesztésére törekednek. **A növekvő nemzetközi érdeklődés következtében az IPARTERV generáció alkotásai jelentős értékelkedést mutattak az elmúlt években, s a folyamat a következő években is kitart majd.**

Az IPARTERV generációjának egyre erősödő nemzetközi sikeréből Keserü életműve sem maradt ki. A Kisterem szakmai tevékenységüknek köszönhetően egy műve a new york-i Metropolitan Múzeum gyűjteményében került, valamint a művésznő első önálló londoni kiállítását is megrendezhette a Stephen Friedman Galériában 2018-ban. **Ilona Keserü Ilona alkotásai ez utóbbi folyamat következtében ma már megközelítik a középkategóriába tartozó nyugat-európai művészek árfekvését.**

b. A másodlagos piac szegmens

A fenti folyamatoknak köszönhetően a másodlagos piaci szereplők körében is egyre erőteljesebb érdeklődés övezi a magyar kortárs művészet prominens figuráinak alkotásait. A 2000-es évek elején még alig méltatott II. világháború utáni progresszív irányzatok népszerűsége mára jelentősen megugrott. A másodlagos piaci szereplők árverésein egyre nagyobb volumenben és egyre fokozottabb érdeklődés mellett jelenik meg a kortárs képzőművészet. **A hazai aukciós piacon az IPARTERV generáció népszerűsége a legszembetűnőbb. Az árverezőházak kínálatában pedig nemcsak a neoavantgárd művek, hanem az 1980 és a 2010 közé datálható tételek száma is évről-évre folyamatosan bővül.** A 2019-es esztendőben jelentős életműrekordok is születtek: a Virág Judit Galéria 2019 novemberi kortárs árverésén Nádler István *Kapcsolat* című 1971-es műve 35 millió forint+20% jutalékért kelt el, míg Lakner László *Metamorfózis – egyszer, aztán, később / Várákózók (Példázat), 1964-1967* című alkotása 42 millió forint+20% jutalékért talált új gazdára.

Az aukciós kínálatokban – igaz csak ritkán – felbukkan Ilona Keserü Ilona neve is: egy 1978-as kisméretű pannótervéért (*Pannóterv 3.*) 12 millió+20% jutalékot fizetett egy gyűjtő ugyancsak a Virág Judit Galéria 2019-es, novemberi kortárs árverésén. Míg a nemzetközi aukciós szintéren legutóbb ugyancsak 2019. novemberében szerepelt a művész egy szintén 180x120 centiméteres, 1987-es datálású, kevésbé dekoratív festménye, mely a párizsi Tajan-nál 25 000 000 forintos leütési áron kelt el.

III. Ilona Keserü Ilona művei közgyűjteményekben

Felismerve az IPARTERV-generáció jelentőségét a hazai közintézmények szakszerű gyűjteményezési tevékenységének köszönhetően Ilona Keserü Ilona számtalan főműve került közgyűjteménybe az idők során. Ennek az 1980-as években kezdődő, s mind a mai napig jellemző folyamatnak az eredményeképp **korai kiemelkedő kvalitású alkotásai ma már csak elvétve bukkannak fel a műkereskedelemben.** Keserü műtárgyállományát „tizedelte” továbbá – az elsősorban Hegyi Lóránd, Fabényi Júlia, Jerger Éva, Keserü Katalin, Körner Éva és Néray Katalin művészettörténészek szervező, illetve kurátori tevékenységéhez köthető – főként Nyugat-Európában megrendezett, a magyar kortárs képzőművészet keresztmetszetét bemutató tárlatok nyomán megélénkülő nemzetközi érdeklődés is. **Az alkotó számtalan műve került e kiállítások nyomán német, olasz és francia köz- illetve magángyűjteményekbe.** Így mára **legjelentősebb munkái szinte elérhetetlenné váltak, amely további „árfelhajtó” erőt képez mind a műkincspiac elsődleges, illetve másodlagos szegmensén belül is.**

IV. A felajánlott mű értéke

A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, az ACB Galéria (1068 Budapest, Király utca 76.) felajánlott, Ilona Keserü Ilona (Pécs, 1933) *Áramlás, 1975/1989* című alkotásának értébecsléséhez a darab állapotán, témáján és méretén túl, az I., II., valamint III. pontban körülírt kánonra, műtárgycsoportokra, piaci környezetre és közgyűjteményi sajátosságokra vonatkozó megállapítások mellett, kettő alapvető szempontot kell figyelembe venni:

- A másodlagos piaci szereplések ellenére Ilona Keserü Ilona alkotásaira az **elsődleges piaci résztvevőknek számító Kisterem Galéria árképzése az iránymutató.** Ennek oka, hogy Keserü munkái néhány kivételtől eltekintve a művészt képviselő intézményen keresztül jutnak műkereskedelmi forgalomba. A képviselő galéria árpolitikájára ma a nyugati árszínvonalhoz történő felzárkóztatás a jellemző, mivel az egyre élénkebb nemzetközi érdeklődésnek köszönhetően jó százalékkal képesek értékesíteni külföldi vásárokon, illetve partnergalériákban a művész alkotásait.

- A nemzetközi műkereskedelemben is képviselt nevek esetében **figyelembe kell venni a forint napjainkban tapasztalható gyenge árfolyamát.** Az hosszú időszakon keresztül a 300 és 330 forint között mozgó euró jelentősen elszakadt ettől az értéksávtól az elmúlt néhány hétben. Jelenleg a 350-360 forint közötti zónában mozog.

A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára az ACB Galéria (1068 Budapest, Király utca 76.) által felajánlott, Ilona Keserü Ilona (Pécs, 1933) *Áramlás, 1975/1989* című, eredeti, minden kétséget kizárólag a művész saját kezű alkotását az I., a II., a III., illetve a IV. pontban körülírt szempontok alapján a bruttó 35 000 000 Ft és 40 000 000 Ft, azaz harmincötmillió forintos és a negyvenmillió forintos értéksávban állapítom meg.

Budapest, 2020. 09. 04.

Kaszás Gergely
művészettörténész
művészettörténész
igazságügyi szakértő

1. melléklet - Ilona Keserü Ilona művei közgyűjteményekben

Metropolitan Múzeum, New York
Kiscelli Múzeum, Budapest
Szombathelyi Képtár, Szombathely
Kecskeméti Képtár, Kecskemét
Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Francia Intézet, Budapest
Modern Magyar Képtár - Janus Pannonius Múzeum, Pécs
Művésztelep Gyűjtemény, Piestany
Janus Pannonius Tudományegyetem, Rektori Arcképek, Pécs
Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár
Muzeum Narodowe, Szczecin
Zentralsparkasse und Kommerzbank, Bécs
National Museum of Modern Art, Szöul
Károlyi Alapítvány, Vence
Szoborpark, Villány
Paksi Képtár, Paks
Bayer A. G. Kunstsammlung, Leverkusen
Kassák Emlékmúzeum, Budapest
Minisztériumi gyűjtemény, Budapest
Ludwig Múzeum, Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest
Mondriaanhuys, Amersfoort
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest
Színháztörténeti Múzeum, Budapest
Nationalgalerie, Berlin
Museo e Pinacoteca Communali, Gubbio
Rómer Flóris Történeti Múzeum, Győr
Ludwig Múzeum, Aachen
National Museum of Women in the Arts, Washington

2. melléklet – a MNB-Ingatlan Kft. (Székhely: 1054 Budapest, Szabadság tér 9.) számára felajánlott alkotás

Ilona Keserü Ilona: Áramlás, 1975/1989. akril, vászon, 180x120 cm
értéke: 35 000 000 – 40 000 000 Ft